

Міністерство освіти і науки
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
Факультет інформаційних технологій
Кафедра інженерної педагогіки та мовної підготовки

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання кваліфікаційної роботи
для студентів денної та заочної форм навчання
напряму підготовки 6.010104 «Професійна освіта (за профілем)»,
спеціальності 015 «Професійна освіта. Комп'ютерні технології»,
015 «Професійна освіта. Електротехніка та електромеханіка»
галузі знань 01 «Освіта»

Кривий Ріг–2018

Укладачі: Тарасова О. В., кандидат психологічних наук, доцент; завкафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки;
Сулима Т. С., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки;
Хоцкіна С. М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки.

Відповідальна за випуск: Хоцкіна С. М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки.

Рецензент: Учитель І. Б., канд. пед. наук, доцент кафедри інженерної педагогіки Національної металургійної академії України.

У методичних вказівках подано вимоги до виконання та оформлення кваліфікаційної роботи: структури, правил написання. Подано зразки оформлення структурних частин кваліфікаційної роботи та документації.

Структурово методичні вказівки складаються із двох розділів (Розділ 1 Загальна методика написання кваліфікаційної роботи бакалавра. Розділ 2 Правила оформлення кваліфікаційної роботи бакалавра).

Методичні вказівки призначені для студентів 4 курсу напряму підготовки 6.010104 «Професійна освіта (за профілем)», спеціальності 015 «Професійна освіта. Комп'ютерні технології», 015 «Професійна освіта. Електротехніка та електромеханіка» денної та заочної форм навчання.

Розглянуто на засіданні
кафедри інженерної педагогіки
та мовної підготовки

Протокол № 9

Схвалено на Вченій раді
факультету інформаційних
технологій

Протокол №

від 21.03.2018

від

ВСТУП

Підготовка фахівців за ступенем «бакалавр» напряму підготовки 6.010104 «Професійна освіта (за профілем)», спеціальності 015 «Професійна освіта. Комп'ютерні технології», 015 «Професійна освіта. Електротехніка та електромеханіка» галузі знань 01 «Освіта» здійснюється за навчальними планами і програмами, які забезпечують сучасний рівень підготовки фахівців та спрямовані на формування творчої особистості, здатної на професійному рівні розв'язувати навчально-виробничі та виховні завдання в умовах формування й розвитку української державності та національної системи освіти.

Кваліфікаційна робота є самостійним навчально-науковим дослідженням, виконаним під керівництвом наукового керівника. Захист бакалаврської роботи проводиться на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи студент повинен продемонструвати відповідність рівня підготовки вимогам стандарту вищої освіти та виявити такі компетенції:

- знання загальнотеоретичних, професійно зорієнтованих і спеціальних дисциплін (під час самостійного розв'язання конкретних завдань);
- уміння самостійно опрацювати та обґрунтовувати конкретні проблеми наукової галузі;
- уміння самостійно систематизувати та аналізувати літературу з теми, володіти методикою проведення наукових досліджень, узагальнювати та логічно викладати матеріал, розробляти наукові висновки, визначати і використовувати практично-наслідкові зв'язки процесів та явищ у процесі опрацювання конкретної проблеми.

Кваліфікаційна робота має відповідати низці вимог, найважливішими з поміж яких є:

- актуальність теми, відповідність сучасному стану і перспективам розвитку певної наукової галузі;
- самостійність наукових пошуків студента;
- чітке визначення та володіння науковим апаратом дослідження (мета, завдання роботи, об'єкт, предмет, методи дослідження тощо);
- глибина й повнота аналізу наукової літератури з теми дослідження;
- імовірність отриманих результатів;
- аргументованість і конкретність висновків та рекомендацій;
- змістова відповідність;
- логічність викладу матеріалу;
- грамотність, науковий стиль викладу.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА МЕТОДИКА НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

1.1 Вибір теми і планування науково-дослідної роботи

Головне завдання бакалавра-автора кваліфікаційної роботи – продемонструвати уміння здійснювати самостійний науковий пошук із розв’язання конкретних практичних завдань. Бакалаврська робота має відповідати вимогам внутрішньої єдності та завершеності та відображати процес і результати розроблення обраної студентом наукової теми.

Умовами якісної підготовки бакалаврської роботи є:

- актуальність і перспективність обраної теми дослідження;
- відповідність теми сучасному стану розвитку науки;
- відповідність обраного напрямку дослідження науково-дослідній роботі викладачів кафедри, під керівництвом яких здійснюється виконання бакалаврської роботи;
- наявність власних напрацювань студента за темою бакалаврської роботи;
- відповідність об’єкта дослідження обраній темі;
- критичність аналізу наукової літератури за темою дослідження;
- послідовність характеристики стану розроблення досліджуваної проблеми;
- чіткість визначення об’єкту, предмету, мети, завдань і методів дослідження у межах теми;
- обґрунтованість сформульованих висновків і розроблених рекомендацій.

До виконання бакалаврської роботи висувається низка таких нормативних вимог:

1. Відображення у повному обсязі системи фахових теоретичних і практичних знань за обраною темою.
2. Наявність чітко обґрунтованого теоретичного і практичного спрямування дослідження.
3. Взаємозв’язок та взаємозумовленість розглянутих у дослідженні теоретико-методологічних проблем та доповнення статистичною інформацією.
4. Виконання аналітичної частини роботи має здійснюватися на підґрунті всебічного вивчення й аналізу фактичного матеріалу з досліджуваної проблеми (із використанням вітчизняного та зарубіжного досвіду, статистичних даних тощо).
5. Наявність таблиць, схем, графіків та діаграм, що характеризують різні аспекти досліджуваної проблеми галузі науки.

6. Аргументованість, наукове обґрунтування висновків та пропозицій, наукова та практична цінність.

7. Бакалаврська робота – самостійно виконана, логічно завершена наукова праця, що ґрунтується на проблемній тематиці, відображає різні погляди науковців на сутність досліджуваної проблеми. На основі цього аргументовано розкривається авторська позиція та специфіка розуміння наукових понять.

8. Змістово у бакалаврській роботі мають бути продемонстровані знання законодавчих і нормативних актів, стандартів, монографій і наукових статей періодики.

9. У роботі доцільно використовувати різні методи та методики аналізу, включаючи статистичні методи, застосувати сучасні інноваційні технології.

10. Виклад тексту бакалаврської роботи повинен бути послідовним, формулювання – чіткими і стислими, які б виключали можливість суб'єктивних і неоднозначних тлумачень окремих положень дослідження.

11. Загальний обсяг бакалаврської роботи повинен бути в межах 50-60 сторінок – із титульної сторінки включно до висновків (не враховуючи список використаних джерел і додатки, а також таблиці та рисунки, що займають площу сторінки).

Тема бакалаврської роботи має бути стислою, лаконічною, відповідати сутності виокремленої наукової проблеми, вказувати на предмет дослідження і мету.

Найбільш продуктивними кваліфікаційними роботами часто виявляються ті, що є логічним продовженням виконаних упродовж навчання курсових робіт (активної діяльності у студентських наукових гуртках). У процесі вибору тематики кваліфікаційної роботи рекомендується враховувати рівень її відповідності розвитку сучасної професійної педагогіки та психології, актуальним напрямом наукових досліджень, а також реальним завданням психолого-педагогічної практики й теорії підготовки фахівців відповідного профілю. При виборі теми роботи варто зважати на рівень теоретичної та практичної підготовки студента, сферу його наукових інтересів, здібностей і можливостей.

Теми кваліфікаційних робіт затверджуються наказом ректора за попереднім ухваленням Вченою радою факультету за поданням завідувача кафедри.

Обираючи тему бакалаврської роботи, доцільно враховувати:

- аналітичні огляди досягнень науки провідними фахівцями з певної галузі знань;
- теоретичне узагальнення матеріалів, зібраних у процесі практичної діяльності, нових статистичних звітах;
- експериментальну перевірку гіпотези, висунутої науковцями, але не підтвердженої та не спростованої.

Окрім того, вибір теми може здійснюватися за принципом повторення

раніше проведених досліджень, але з використанням нових досконалих методів, які завідомо сприятимуть результативності.

Після визначення та ухвалення обраної теми кафедрою, студент отримує завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра (див. дод. Б).

Зважаючи на предмет, мету, гіпотезу та завдання дослідження, розробляється робочий план, що має відображати системне уявлення студента про послідовність здійснення дослідження.

При складанні плану важливо враховувати складність проблеми та обсяг: ширше коло розглянутих автором проблем вимагає деталізації змісту, оскільки це забезпечить внутрішню узгодженість дослідження та синхронність виконуваних етапів роботи.

Якісний робочий план – запорука успішного завершення розпочатої студентом роботи. Найважливіша умова – доцільність та виправданість логіки та послідовності виконуваних дій. План може складатись із остаточно сформульованих пунктів, які повністю відображають їх змістове наповнення, або тезисний варіант, що характеризує позицію студента, робочу гіпотезу, основні положення.

Планування дослідження необхідне для оптимізації діяльності: за найменших витрат отримати оптимальні результати. Для цього потрібно спланувати кожен етап дослідження, визначити зміст і терміни виконання з урахуванням наявних ресурсів часу.

Оскільки за сутністю кваліфікаційна робота є самостійною науково-аналітичною діяльністю студента, тому доцільною може бути тоді, коли спирається на досягнення сучасної наукової теорії та практики. Тому в науковій роботі обов'язково мають бути подані та проаналізовані наукові позиції різних авторів, що займалися розробленням обраної студентом теми.

Бібліографічний пошук може здійснюватись на підставі перегляду як спеціальних бібліографічних видань, так і первинних наукових документів (статей, монографій тощо). Глибина бібліографічного пошуку може складати період видання від 5 до 10 років. Знайдену бібліографічну інформацію доцільно фіксувати за допомогою картотеки та робочого списку літературних джерел за темою дослідження. Робочий список літератури потрібно відрізнити від списку літератури, що подається в оформленій кваліфікаційній роботі.

Розпочинаючи змістове опрацювання потрібної бібліографічної інформації, слід пам'ятати, що не можна зводити дослідницьку роботу до простого реферування літературних джерел або обмежуватись описом сформульованої проблеми. Адже найважливіше завдання автора роботи – здійснення самостійного глибокого вивчення теорії та історії досліджуваної проблеми.

1.2 Структурні частини кваліфікаційної роботи і правила їх написання

Структура бакалаврської роботи:

1. **Титульний аркуш** (перша сторінка роботи, нумерація якої враховується, але не проставляється).
2. **Завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра** (друга і третя сторінки роботи, нумерація яких враховується, але не проставляється).
3. **Зміст** (четверта сторінка роботи, нумерація якої враховується, але не проставляється).
4. **Перелік умовних позначень і скорочень** (за необхідності).
5. **Вступ** (починається на п'ятій (шостій) сторінці роботи; але проставляється нумерація на другій сторінці вступу (у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці)).
6. **Основна частина** (текстова частина роботи, яка складається з трьох розділів та включає необхідний ілюстративний та графічний матеріал).
7. **Висновки** (загальний обсяг 2-3 сторінки);
8. **Список використаних джерел** (50-60 джерел);
9. **Додатки**.

Усі наведені структурні частини роботи підшиваються у зазначеній послідовності.

У табл. 1.1 подано кількісну характеристику обсягу кваліфікаційної роботи, вибірки досліджуваних, кількості методик діагностики та джерел у списку використаних джерел.

Таблиця 1.1

Кількісна характеристика обсягів кваліфікаційної роботи

Обсяг основної частини роботи (вступ, розділи теоретичного аналізу, методичного обґрунтування та емпіричного дослідження, висновки)	Вибірка досліджуваних, кількість осіб	Кількість використаних методик у дослідженні	Кількість джерел у списку використаних джерел
50-60 стор.	Для виявлення кореляційних зв'язків - група не менше 25 осіб, для встановлення відмінностей - не менше двох груп по 25 осіб (тобто не менше 50)	від 3	від 50-60

До основного обсягу кваліфікаційної роботи не входять список використаних джерел та додатки.

1.2.1 Титульний аркуш

Титульний аркуш оформлюється за наведеним у додатку зразком (див. дод. А) і має містити такі елементи:

- міністерство, назву ЗВО і кафедри, на базі яких виконана робота;
- назву роботи;
- шифр і назва напрямку підготовки (спеціальності), прізвище, ім'я, по батькові автора роботи;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по-батькові наукового керівника;
- місто, рік виконання роботи.

1.2.2 Завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра

У завданні на кваліфікаційну роботу бакалавра вказується тема, дата і номер наказу про її затвердження (по університету або за розпорядженням деканату), прізвище, ім'я, по-батькові студента, факультет, курс і напрям підготовки (спеціальність).

Також у завданні наводиться перелік основних питань, які підлягають розробленню, назва місця, на якому планується здійснити емпіричне дослідження (спостереження, тестування, опитування тощо), терміни підготовки окремих дослідницьких етапів і завдань, завірений підписом консультанта факт видання і виконання кожного з дослідницьких завдань. Технічно завдання має бути оформлено на двосторонньому друкованому аркуші, що вшивається після титульної сторінки.

За етапами оформленого завдання (див. дод. Б) контролюються терміни виконання визначених завдань, згідно з якими оформлюється звітність про результати діяльності студента на кожному з етапів зокрема. За результатами вчасного виконання визначених завдань та допуск до передзахисту та захисту бакалаврської роботи.

1.2.3 Зміст

Зміст містить найменування та номери початкових сторінок основних структурних частин роботи: вступу, розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів (якщо вони мають заголовки), висновків, списку використаних джерел, додатків (див. дод. В).

1.2.4 Перелік умовних позначень, термінів, скорочень

У випадку, якщо в роботі вживається специфічна або малопоширена термінологія, а також використовуються умовні скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік може бути поданий окремим списком, який розміщують безпосередньо після змісту, перед вступом, починаючи з нової сторінки (див. дод. Д).

Якщо спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення тощо повторюються менше трьох разів, то перелік не складають, а розшифровку умовних позначень наводять у тексті тільки при першому вживанні поняття.

1.2.5 Вступ

Вступ розкриває сутність і стан розроблення проблеми, її актуальність та значущість, обґрунтування доцільності й необхідності проведення дослідження. Обсяг вступу складає 3-4 сторінки та містить загальну характеристику роботи у рекомендованій нижче послідовності (див. дод. Е).

Актуальність дослідження. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями поставленої наукової проблеми обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва, особливо на користь України.

У процесі визначення актуальності роботи важливо окреслити ті аспекти проблеми, які ще недостатньо вивчені та які зумовили вибір досліджуваної теми.

Етика обґрунтування актуальності дослідження передбачає, що при згадуванні тих дослідників, які зробили значний внесок у розробку сформульованої автором проблеми, слід вказувати їх прізвища та ініціали (наприклад, у круглих дужках), а не наводити [у квадратних дужках] перелік номерів відповідних наукових джерел зі списку використаної літератури.

Обов'язковим структурним компонентом Вступу є обґрунтування актуальності через розкриття сутнісних характеристик нормативної бази, що є підґрунтям здійснення освітньої діяльності. Ця інформація має бути взаємозумовлена з подальшими аспектами презентації актуальності досліджуваної проблематики у працях науковців (див. дод. Е).

Об'єкт і предмет дослідження.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію та на якому сфокусована увага дослідника.

Предмет дослідження – авторська позиція щодо розв'язання в межах цього об'єкта проблемної ситуації.

Об'єкт і предмет дослідження (як категорії наукового аналізу) співвідносяться як загальне та часткове. В об'єкті визначається та частина, яка є предметом дослідження. Саме на предметі зосереджена основна увага автора, оскільки предмет дослідження визначає тему роботи, яка й формулюється на титульному аркуші.

Мета, гіпотеза і завдання дослідження.

Мета – це очікуваний (прогнозований) результат виконуваної науково-дослідницької роботи.

Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Гіпотеза – це наукове припущення, яке ґрунтується на теоретичних знаннях та емпіричних даних і ще не має підтвердження (чи спростування). Гіпотеза може бути проста і складна, рівнева.

Гіпотеза формулюється як найбільш оптимальне можливе розв'язання окресленої дослідником проблеми. У випадку, коли гіпотеза не підтверджується або ж, що ймовірніше, підтверджується частково, не варто намагатися фальсифікувати результати дослідження. У науці негативний результат – це також цінний результат, який дозволяє побудувати нову

модель досліджуваного явища, висунути нові гіпотези й провести нові дослідження, які дозволять отримати остаточні відповіді на окреслені проблеми.

Завдання – це визначена послідовність етапів дослідження, яка дозволяє досягти поставленої мети. Саме завдання конкретизують сформульовану дослідником мету і вказують на шляхи її досягнення.

Завдання дослідження формулюються у категоріях запланованої дії: «порівняти», «визначити» (ознаки, критерії, показники, параметри, характеристики); «побудувати» (модель, класифікацію, типологію, схему), «розробити» та «апробувати» (програму, методику, технологію, стратегію, рекомендації) тощо.

Методи дослідження. Подають характеристику досліджуваної вибірки (склад, контингент, вік тощо), термін проведення дослідження та перелік використаних методів для досягнення мети.

Теоретичне значення результатів дослідження. Коротко подати два-три положення щодо аспектів наукової новизни в досліджуваній проблемі (вперше продемонстровано, встановлено, доповнено, уточнено, узагальнено, систематизовано, класифіковано, проілюстровано, обґрунтовано, удосконалено). Усі наукові положення, з урахуванням досягнутого рівня новизни, є теоретичною основою (фундаментом) наукової проблеми дослідження.

Практичне значення результатів дослідження. Відзначаючи практичну цінність одержаних результатів, слід подати інформацію щодо готовності до їх використання та впровадження результатів дослідження із зазначенням назв організацій, в яких здійснена апробація.

База дослідження. Вказується назва закладу професійної освіти, на базі якого здійснювалося емпіричне дослідження.

Структура роботи. Описується структура роботи за формою: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку літератури, який налічує ... джерел; ілюстрована ... рисунками та ... таблицями; вміщує ... додатків.

1.2.7 Основна частина

Основна частина роботи складається із трьох розділів та підрозділів. Кожний розділ починають із нової сторінки. Перший підрозділ в межах кожного розділу – через два отступи після назви розділу, кожний наступний підрозділ в межах розділу – через два отступи після завершення тексту попереднього підрозділу.

Сутність, зміст і результати науково-дослідницької роботи слід викладати логічно, послідовно, аргументовано, уникаючи бездоказових тверджень і неоднозначних формулювань.

У розділах основної частини роботи подають:

- стислий, критичний огляд літератури за темою дослідження і обґрунтовують напрям дослідження;

- педагогічні (психолого-педагогічні) умови удосконалення досліджуваного явища чи процесу;
- виклад загальної методики дослідження;
- аналіз та узагальнення результатів теоретичних та емпіричних досліджень;
- обґрунтування методики вдосконалення досліджуваного явища чи процесу.

У **першому розділі** кваліфікаційної роботи, в якому подається огляд літературних джерел, автор окреслює основні етапи розвитку наукової думки з досліджуваної проблеми. Стисло, критично та лаконічно висвітлюючи наукові доробки, автор акцентує увагу на раніше нез'ясованих аспектах проблеми. Відповідно, назва і зміст першого розділу повинні відтворювати стан розроблення досліджуваної проблеми в сучасній науці; аналіз поставленої проблеми ближче до об'єкта дослідження, надалі – до предмета, що й має бути відтворено у назвах відповідних підрозділів.

Для того, щоб аналіз був глибоким, повним і враховував сучасні тенденції розвитку теорії і практики професійного навчання, доцільно здійснити огляд періодичної фахової преси (не менш ніж за останні 5 років) за темою дослідження. Наприкінці підпункта треба подати висновки щодо рівня дослідження обраної для кваліфікаційної роботи проблеми; визначити, що підґрунтям подальшого наукового пошуку – що береться за основу.

У другому підрозділі теоретичного розділу обов'язково має бути розкрита психолого-педагогічна основа досліджуваної проблеми. Для цього слід розкрити зміст основних психолого-педагогічних понять, форм, методів, засобів професійного навчання. За необхідності – обґрунтувати психолого-педагогічну основу їх комплексної дії. У результаті – обґрунтувати доцільність використання сутності визначеного основного поняття дослідження у процесі подальшого науково-емпіричного пошуку (розділів 2, 3).

У третьому підрозділі теоретичного розділу мають бути визначені та теоретично обґрунтовані педагогічні, організаційні або психологічні умови, що сприяють підвищенню ефективності досліджуваного явища. Кожне поняття виокремленої умови має бути обґрунтоване.

Зміст підрозділів теоретичної частини має не лише констатувати певні положення, але й висвітлювати позицію автора щодо сутності інтерпретованих проблем (аспектів).

Загальний обсяг Розділу 1 не має перевищувати 30-35% загального обсягу кваліфікаційної роботи.

У **другому розділі** (обсяг – у межах 40–45 % загального обсягу роботи) автором обґрунтовується вибір напрямку і стратегії дослідження, наводяться методи розв'язання встановлених завдань та їх порівняльні оцінки, розробляється загальна методика проведення дослідження. Зазвичай, у першому підрозділі другого розділу автор теоретично обґрунтовує критерії

оцінювання та рівні розвиненості досліджуваної проблеми. А в другому – надає опис конкретних методик емпіричного дослідження та процедуру його проведення.

Якщо методики стандартизовані та поширені, то можна обмежитися посиланням на автора методики і джерело, звідки її взято. Але якщо студентом розроблено свою методику: опитувальник чи план бесіди, то доцільно навести її повністю.

Слід також описувати процедуру дослідження: коли і за яких умов воно проводилося (конкретизація даних).

Проводячи психолого-педагогічні дослідження, необхідно пам'ятати про культуру та етичні вимоги до його проведення:

- дослідження, що проводяться з дослідницькою метою, не повинні шкодити взаєминам і психологічному комфорту учнів (студентів) та викладачів;

- необхідно дотримуватися принципу конфіденційності інформації щодо характеристик досліджуваних (імена та прізвища досліджуваних обов'язково шифруються);

- за умови користування стандартними процедурами дослідження, доцільно виготовити і роздати респондентам індивідуальні бланки для відповідей. Якщо процедура дослідження не стандартизована, доцільно підготувати необхідні допоміжні матеріали;

- усі матеріали, що були використані під час дослідження, мають бути наведені у кваліфікаційній роботі (бланки з відповідями можна зібрати у конверт і подати в додатках; дані спостережень доцільно систематизувати в таблицях).

У *другому підрозділі* вичерпно подається аналіз результатів проведеного автором дослідження. Зокрема, описуються проведені автором спостереження, наводяться одержані емпіричні результати, аналізується фактичний матеріал із залученням методів статистики, здійснюється інтерпретація та узагальнення. Автор здійснює об'єктивну оцінку повноти розв'язання поставлених завдань, оцінку ймовірності одержаних результатів (характеристик, показників, параметрів тощо); їх порівняння з аналогічними результатами інших вітчизняних і зарубіжних дослідників. Окрім того, залежно від специфіки отриманих результатів, автор наводить обґрунтування доцільності/недоцільності подальших досліджень у здійсненому напрямку.

Отримані результати обов'язково повинні бути відображені наочно. Будь-яка таблиця, рисунок, схема, діаграма, що наводиться в тексті кваліфікаційної роботи має розкривати суттєві, узагальнюючі аспекти дослідження; спрощувати, а не ускладнювати сприйняття. Тому вся подана у таблицях інформація повинна бути максимально описана, кожне число пояснено; подано в тексті покликання на табличну інформацію. Таблиці й рисунки (схеми і діаграми) повинні бути пронумеровані та мати назву.

У **третьому розділі** (обсяг – у межах 20–30% загального обсягу) на основі узагальнення проведеного емпіричного дослідження студент подає

опис розробленої методики з удосконалення досліджуваного явища чи процесу із висвітленням елементів новизни. Саме в третьому розділі студент має реалізувати завдання дослідження і довести положення, які виносяться на захист.

Обов'язково треба посилається на розглянуту в першому розділі теорію. Теоретичний розділ допомагає пояснити те, що отримано на практиці. Тому варто використовувати вирази: «отримані результати збігаються з теоретичними відомостями, наведеними у підрозділі...», «отже, з'ясовані закономірності є актуальними для нашого дослідження, оскільки перетинаються з позицією Іванова І. І. щодо природи виявлення феномену...» тощо.

Наприкінці кожного розділу формулюються короткі висновки-резюме (обсяг – 1 сторінка) зі стислим викладенням наведених у ньому наукових і практичних результатів, а також зазначенням перспективності проведення додаткових досліджень у чіткій логічній послідовності відповідно до поставлених завдань дослідження (поданих у Вступі). Це дає змогу вивільнити загальні висновки (які є підсумковим узагальненням здійсненої наукової роботи та її самостійною структурною складовою) від другорядних деталей.

У тексті можна розмішувати необхідний графічний та ілюстративний матеріал, запобігаючи при цьому перевантаженню ним основної частини кваліфікаційної роботи. Для цього доцільно переносити великі за обсягом діаграми, таблиці, ілюстрації у додатки.

1.2.8 Висновки

У висновках викладаються основні результати проведеної роботи, висвітлюються найбільш важливі позиції, які мають містити формулювання розв'язаної автором проблеми, її значення для науки і практики. Також обов'язково зазначається: чи виконані завдання дослідження, чи підтверджена висунута у вступі гіпотеза.

Логічно має бути подано відповіді на поставлені у вступі завдання дослідження. Обсяг висновків становить 2-3 сторінки.

Зазвичай висновки складаються з 5-6 пунктів, в яких стисло й послідовно оцінюється стан вивчення та упровадження досліджуваного поняття (проблеми), наголошується на кількісних та якісних показниках здобутих результатів; здійснюється порівняння тощо.

Формулюючи загальні висновки, найбільш детально слід зупинитися на викладенні результатів, які були отримані в експериментальній частині роботи (другому-третьому розділі).

Наприкінці узагальнення результатів проведеної роботи зазначається про можливість їх впровадження у практику та окреслюються перспективи подальших досліджень.

Найважливіша вимога до висновків – максимальна стислість і докладність викладу, в яких не мають дублюватися зміст вступу, основної частини і висновки, зроблені до кожного розділу.

1.2.9 Список використаних джерел

При написанні науково-дослідницької роботи є необхідним та обов'язковим посилання на авторів і джерела, з яких запозичено матеріали або окремі результати. У разі використання матеріалу без покликань на джерела використаної літератури робота вважається плагіатом і не допускається до захисту.

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, що містить бібліографічні описи використаних літературних джерел і розміщується після висновків.

Список використаних джерел рекомендовано розміщувати в алфавітному порядку. Обсяг використаної літератури бакалаврської роботи – 50-60 наукових джерел.

1.2.10 Додатки

За необхідності, робота може мати від одного і більше додатків, які розміщуються на останніх сторінках, нумеруються як продовження роботи, проте, не зараховуються до основного обсягу.

До додатків доцільно включати допоміжний матеріал, важливий для розкриття повноти й цілісності сприйняття кваліфікаційної роботи:

- таблиці та ілюстрації допоміжного характеру;
- використані в роботі тести і методики;
- проміжні математичні доведення і статистичні розрахунки;
- програми і методики, розроблені в процесі роботи.

За необхідності ілюстрування того чи того положення у тексті роботи варто робити посилання на додатки.

Приклад. *Результати співставлення отриманих емпіричних показників подано в табл. А. 1 (див. дод. А).*

1.3 Підготовка і порядок захисту кваліфікаційної роботи бакалавра

Виконану у чорновому варіанті роботу студент віддає на перегляд науковому керівникові не пізніше, як за три тижні до захисту. Цей час є мінімально необхідним для підготовки наукової роботи до захисту.

У десятиденний термін після одержання від студента роботи науковий керівник її перевіряє та підписує відгук – для подання завідувачу кафедри разом із кваліфікаційною роботою.

Відгук наукового керівника (див. дод. 3) має містити характеристику ступеня виконання студентом усіх розглянутих розділів роботи, інформацію про позитивні аспекти та недоліки, ступінь самостійності автора,

обґрунтованість і цінність одержаних результатів, а також висновок про допуск до захисту підготовленої роботи.

На підставі врахування зроблених керівником зауважень студент вносить необхідні зміни і доповнення, після чого приступає до остаточного оформлення.

Остаточний виправлений та вивіреним варіант кваліфікаційної роботи разом із відгуком наукового керівника подається на кафедру за два тижні до захисту – із особистими підписами студента, наукового керівника.

На підставі цих матеріалів завідувач кафедри приймає рішення про допуск студента до захисту, зробивши при цьому відповідний запис на титульному аркуші роботи.

У випадку, коли завідувач кафедри не вважає можливим допустити студента до захисту роботи, це питання розглядається на засіданні кафедри за участю наукового керівника. Протокол засідання кафедри передається через декана факультету на затвердження ректорові закладу вищої освіти.

Якщо студента допущено до захисту, робота подається до Екзаменаційної комісії у вигляді спеціально підготовленого рукопису в твердому перепльоті.

Захист бакалаврських дипломних робіт проводиться на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії за участю не менш 2/3 складу комісії.

Для викладу змісту роботи студент готує презентацію і доповідь, розраховану на 5–8 хвилин. У завчасно й ретельно підготовленій доповіді автор обґрунтовує вибір теми, характеризує мету, завдання, гіпотезу, методи дослідження, одержані результати і висновки, відзначає їх теоретичне і практичне значення.

Доповідь презентується у логічній послідовності виконаної бакалаврської роботи. Однак основну частину виступу повинні складати конструктивні розробки, конкретні пропозиції автора. Докладніше обґрунтовуються ті пропозиції, які рекомендуються для впровадження в практику. У процесі доповіді можуть використовуватися заздалегідь написані тези та ілюстративні матеріали (таблиці, схеми, графіки), які рекомендується демонструвати упродовж захисту бакалаврської роботи у вигляді роздаткового матеріалу та презентації.

Після доповіді присутні члени екзаменаційної комісії задають студенту запитання, на які він дає короткі, чітко аргументовані відповіді. В обговоренні дискусійних питань мають право брати участь усі присутні на захисті. За бажанням автора роботи, йому може бути надане заключне слово.

По завершенню публічного захисту члени Екзаменаційної комісії на закритому засіданні обговорюють результати захисту і більшістю голосів виносять рішення про оцінку роботи за національною шкалою, національною та за шкалою ECTS. За умови, коли голоси членів Екзаменаційної комісії розподілилися порівну, визначальним для прийняття остаточного рішення є голос голови Екзаменаційної комісії. За незадовільної оцінки бакалаврська робота не зараховується і диплом бакалавра не видається.

Бакалаврські роботи (разом із відгуком і рецензією) передаються секретареві Екзаменаційної комісії, який їх реєструє у спеціальному журналі навчальної частини, після чого роботи здаються до архіву університету.

РОЗДІЛ 2

ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

2.1 Загальні вимоги до оформлення тексту роботи

Бакалаврська робота пишеться державною мовою, за винятком списку джерел, де використане видання записується в оригіналі (українською, російською, англійською чи іншою мовою).

Технічні параметри:

текстовий редактор – MS Word;

шрифт – Times New Roman;

розмір кегля – 14;

міжрядковий інтервал – 1,5;

абзацний відступ – 1,25 см.

Поля: верхнє, нижнє – 2,0 см,

ліве – 3,0 см,

праве – 1,5 см.

Вирівнювання тексту по ширині.

Нумерація сторінок – із другої сторінки ВСТУПу с. 6 (вгорі справа).

Твердий перепліт.

Треба розрізняти тире (–) і дефіс (-): відмінність полягає у розмірі та наявності пробілів до і після тире. Скорочення типу: т. п., XVI ст., ініціали при прізвищах (напр., С. Мартиненко, Л. Хоружа), назви населених пунктів м. Київ, с. Іванівка друкуються через нерозривний пробіл (одночасне натискання клавіш Ctrl+Shift+пробіл). Скорочення типу 90ті, 1го – із нерозривним дефісом (одночасне натискання клавіш Ctrl+Shift+дефіс).

У тексті наукового дослідження подавати прізвища вчених за аналогією: С. Семеріков, Т. Сулима, О. Тарасова, І. Учитель (за алфавітом).

Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи треба починати з нової сторінки (окрім підрозділів).

Друкуються заголовки структурних частин великими літерами по центру, шрифт жирний. Крапка в кінці заголовка не ставиться. Заголовки

підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) жирним шрифтом з абзацного відступу.

Перед кожним розділом подається рамка із заповненими позиціями. Далі – із наступної сторінки – назва розділу та підрозділу (за поданим у Додатках зразком).

Відстань між заголовком розділу та текстом – подвійний полуторний інтервал. Заголовки підрозділів друкуються малими літерами з абзацного відступу жирним шрифтом. Крапка в кінці заголовка не ставиться. Інтервал між назвою підрозділу та текстом – подвійний полуторний.

2.2 Розміщення таблиць

Оформлення таблиць в основній частині наукового дослідження

Назва таблиці подається відцентровано 14 кеглем через 1,5 інтервал.

Текст в табл. подавати 12 кеглем через 1,0 інтервал.

Якщо таблиця розривається, то на наступній сторінці позначити за зразком.

Приклад 1:

Таблиця 3.1

Результати дослідження рівня самооцінки та адаптованості
в учнів ($n=15$)

№ з/п	Ім'я учня	Рівень самооцінки	Рівень адаптованості
1.	Вікторія	низький	низький
2.	Данило	низький	низький
3.	Юлія	високий	середній
4.	Любов	низький	низький
5.	Ольга	середній	середній

Продовж. табл. 3.1

6.	Ксенія	низький	середній
7.	Ірина	середній	високий
8.	Василь	низький	низький
9.	Ігор	середній	середній
10.	Максим	середній	середній

Приклад 2:

Таблиця 3.2

Порівняльний аналіз показників адаптованості у досліджуваних експериментальної (ЕГ) та контрольної (КГ) груп

Група	ЕГ ($n=15$)			КГ ($n=15$)		
	І зріз	II зріз	III зріз	І зріз	II зріз	III зріз
Рівень адаптованості						

	%	%	%	%	%	%
Адаптованість	30,0	45,7	32,9	22,9	14,3	10,0
Неадаптованість	31,4	42,9	51,4	38,6	31,4	32,9
Дезадаптованість	38,6	11,4	15,7	38,5	54,3	57,1

Приклад 3:

Таблиця 3.3

Розрахунок коефіцієнта Стьюдента для оцінки динаміки особистісної адаптованості в експериментальній (ЕГ) та контрольній (КГ) групах

Критерії	ЕГ							КГ						
	С	Д	С	Д	С	Д	К	С	Д	С	Д	С	Д	К
	е	и	е	и	е	и	о	е	и	е	и	е	и	о
	р	с	р	с	р	с	е	р	с	р	с	р	с	е
	р	р	р	р	р	р	ф	р	р	р	р	р	р	ф
	и	и	и	и	и	и	и	и	и	и	и	и	и	и
	ф	ф	ф	ф	ф	ф	и	ф	ф	ф	ф	ф	ф	и
	м	м	м	м	м	м	ц	м	м	м	м	м	м	ц
	е	е	е	е	е	е	і	е	е	е	е	е	е	і
	т	т	т	т	т	т	е	т	т	т	т	т	т	е
	и	и	и	и	и	и	н	и	и	и	и	и	и	н
	ч	ч	ч	ч	ч	ч	т	ч	ч	ч	ч	ч	ч	т
	н	н	н	н	н	н	ь	н	н	н	н	н	н	ь
	е	е	е	е	е	е	ю	е	е	е	е	е	е	ю
	х	х	х	х	х	х	д	х	х	х	х	х	х	д
	X ₁	S ₁ ²	X ₂	S ₂ ²	X ₃	S ₃ ²	а	X ₁	S ₂ ²	X ₂	S ₂ ²	X ₃	S ₂ ²	а
	I зріз		II зріз		III зріз		(t)	I зріз		II зріз		III зріз		(t)
							α =							α =
							0,05							0,05
Адапто-ваність	0,09	0,69	0,34	0,46	0,14	0,44	3,35	0,16	0,60	0,40	0,53	0,47	0,45	1,91

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті, щоб її можна було читати без повороту роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою.

Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці відсутні, то в ньому ставлять прочерк.

2.3 Подання рисунків

Основними видами ілюстративного матеріалу, що найчастіше подаються у кваліфікаційній роботі є: креслення, технічний рисунок, схема, фотографія, діаграма і графік.

Ілюструють роботу, виходячи з певного загального задуму, за ретельно продуманим тематичним планом, який допомагає уникнути ілюстрацій випадкових, пов'язаних із другорядними деталями тексту і запобігти невиправданним пропускам ілюстрацій до найважливіших тем.

Кожен рисунок має відповідати тексту, а текст – рисунку. Нумерують рисунки в межах відповідного розділу (Рис. 3.1 – перший рисунок третього розділу).

За необхідності рисунки доповнюють пояснювальними даними (підрисунковим підписом).

Підпис під ілюстрацією складається з чотирьох основних елементів:

- найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис.»;
- порядковий номер ілюстрації, який вказується без знаку номера арабськими цифрами;
- тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображуваного;
- експлікацію, яка будується так: деталі сюжету позначають цифрами, які виносять у підпис, супроводжуючи їх відповідним текстом.

Не слід оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази (речення), в яких лише повторюється те, що міститься у підпису.

У тому місці тексту, де викладається думка (пояснення, тема), пов'язана з ілюстрацією, і де треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу у круглих дужках «(рис. 3.1)» або зворот типу: «... як видно з рис. 3.1» або «... як це показано на рис. 3.1».

Приклад:

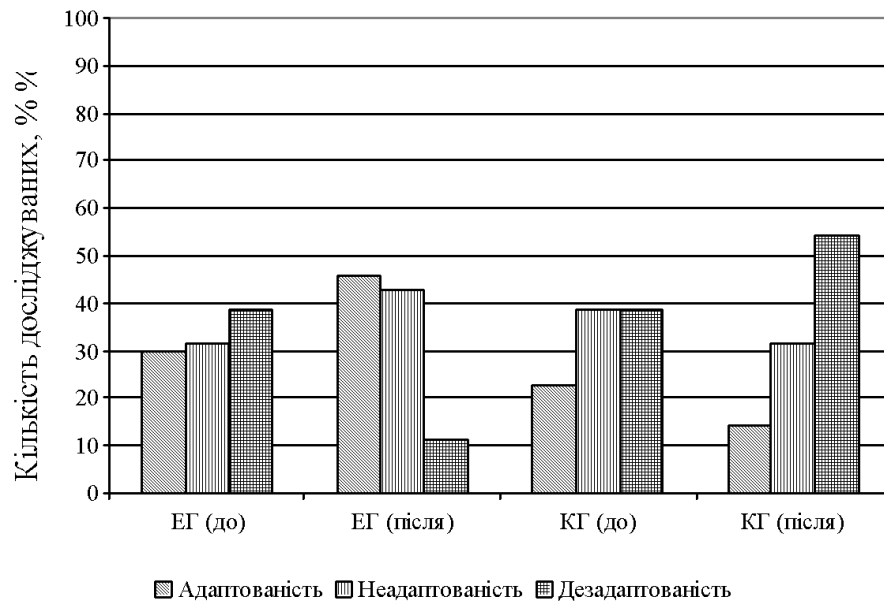

Рис. 3.1 Кількісне розподілення досліджуваних груп за показниками соціальної адаптованості

Якість рисунків повинна забезпечувати їх чітке відтворення (електрографічне копіювання, мікрофільмування).

2.4 Розміщення формул

При використанні формул необхідно дотримуватися певних техніко-орфографічних правил. Найбільші, а також довгі й громіздкі формули, котрі мають у складі знаки суми, добутку, диференціювання, інтегрування, розміщують на окремих рядках. Це стосується також і всіх нумерованих формул.

Для економії місця кілька коротких однотипних формул, відокремлених від тексту, можна подати в одному рядку, а не одну під одною. Невеликі і нескладні формули, що не мають самостійного значення, вписують усередині рядків тексту. Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій їх подано у формулі.

Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки. Рівняння і формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишити не менше одного вільного рядка.

Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (x) і ділення (:). Нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання у тексті.

Порядкові номери позначають арабськими цифрами в круглих дужках біля правого берега сторінки без крапок від формули до її номера. Номер,

який не вміщується у рядку з формулою, переносять у наступний нижче. Номер формули при її перенесенні вміщують на рівні останнього рядка. Якщо формула знаходиться у рамці, то номер такої формули записують зовні рамки справа навпроти основного рядка формули.

Номер формули-дробу подають на рівні основної горизонтальної риски формули. Номер групи формул, розміщених на окремих рядках і об'єднаних фігурною дужкою, ставиться справа від вістря дужки, яке знаходиться всередині групи формул і обернене в сторону номера.

Загальне правило пунктуації в тексті з формулами таке: формула входить до речення як його рівноправний елемент. Тому в кінці формул і в тексті перед ними розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації. Двокрапку перед формулою ставлять лише у випадках, передбачених правилами пунктуації: а) у тексті перед формулою є узагальнююче слово; б) цього вимагає побудова тексту, що передує формулі.

Розділовими знаками між формулами, що йдуть послідовно і не відокремлені текстом, можуть бути кома або крапка з комою безпосередньо за формулою до її номера.

2.5 Цитування і посилання на використані джерела

Покликання у тексті кваліфікаційної роботи на наукові джерела подаються за зразком: [3, с. 17], де 3 – номер джерела за списком літератури, 17 – сторінка. Посилання на декілька наукових видань оформлюють так: [15, с. 145; 17, с. 125; 23, с. 147].

Цитування у тексті оформлюються за аналогією: С. Сисоева наголошує: «Відкрита освіта дозволяє також підвищити академічну мобільність всіх, хто навчається, через розширення і вдосконалення спектрів освітніх програм, форм навчання, освітніх технологій і організаційних схем відкритої освіти» [2, с. 337].

Покликання на джерела ілюстративного матеріалу здійснювати в круглих дужках (подано на рис. 2.3).

У бакалаврській роботі студент обов'язково повинен подавати посилання на джерела, матеріали або окремі результати. Такі посилання дають змогу відшукати використані документи та перевірити їх достовірність, допомагають з'ясувати зміст, мову тексту, обсяг.

Посилання на джерела та авторів здійснюються у різних формах та з різною метою. Так, посилання на фундаментальні, загальновідомі принципи, підходи і теорії застосовуються для обґрунтування актуальності дослідження, для визначення його методологічних засад, для окреслення кола дослідників, які вивчали певну проблему.

Приклад 1. *При побудові та реалізації корекційної роботи застосовано особистісний підхід, розвинений у наукових працях І. Беха, М. Боришевського, І. Зязюна, О. Леонт'єва, В. Моляко, В. Рибалки, В. Семиченко.*

Приклад 2. *Дослідження окресленої проблеми розвивалися у вітчизняній психології в межах двох основних підходів: діяльнісного (М. Алексєєва, О. Леонтьєв, А. Маркова) і суб'єктного (В. Асєєв, Л. Божович, С. Рубінштейн).*

Посилатися слід на останні публікації (до 10 років від дати видання). На більш ранні видання можна посилатися в тих випадках, коли наявний матеріал не включено до останнього видання.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел із великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул із джерела, на яке подано посилання.

Посилання в тексті роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками.

Приклад 1. *Проблема... всебічно висвітлюється у наукових працях вітчизняних і зарубіжних дослідників [1-7].*

Приклад 2. *Проблема ... ґрунтовно аналізується у працях вітчизняних і зарубіжних авторів [1; 9; 15; 24; 36; 58].*

Приклад 3. *Слід зазначити, що представники психоаналітичного підходу [11; 23; 38] одностайні у визначенні феномену ... як полідетермінованого психічного утворення.*

У наукових працях часто застосовується цитування – наведення дослівних уривків із використаних авторитетних джерел, що здійснюється із такою метою:

- для обґрунтування, підтвердження або доповнення власних припущень та аргументів автора наукової роботи;
- для розкриття сутнісних поглядів (думок, ідей) цитованого дослідника;
- для критичного аналізу твору.

Використання цитат чи ідей інших авторів як своїх є плагіатом. Тому при цитуванні джерела, слід обов'язково на нього покликатися.

Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше перетворення оригіналу може спотворити закладений автором зміст. Текст цитати береться у лапки і наводиться без жодних змін, зі збереженням особливостей авторського написання (орфографії, пунктуації, виділень).

Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без викривлення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці). Якщо перед наведеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається.

Прямі цитати, як правило, подаються прямою мовою. Найбільш зручною формою посилання на літературне джерело є числові позначення, які беруться у квадратні дужки і ставляться в кінці цитати (крапка між цитатою і дужками не ставиться).

Приклад. *Акцентуючи увагу на функціональному характері афективних явищ та проявів, Е. Клапаред зазначав: «Емоція здатна надати значимість ситуації, яка її викликала» [28, с. 135].*

Якщо доводиться цитувати не все речення, а лише окремі фрази (за умови, що думка автора не буде спотворена), то такі вислови беруться в лапки, пропуск позначається трьома крапками, вказується джерело, звідки запозичена думка. У такому разі може змінюватися навіть відмінок у слові чи словосполученні, якщо цитата не є повною і підпорядковується синтаксичній будові фрази, частиною якої вона стає.

Приклад. *Слід погодитись із тим, що вплив психоемоційної напруженості на адаптивність особистості не має виключно дезорганізуючого характеру, оскільки, як встановлено, «...об'єктивній неадаптивності індивіда може відповідати суб'єктивна корисність» [28, с. 136].*

При цитуванні літературних джерел найчастіше використовуються такі словосполучення:

Органічна пасивна конструкція української мови – безособове речення на **–но**, **–то**, в якому домінує результативність і не передбачено виконавця:

У науковій праці комплексно досліджено...

Напрацювання узагальнено ...,

Запропоновано нову модель...,

Зібрано новий матеріал .

Відомі випадки інформативної несамостійності головної частини складнопідрядного речення, що служить стереотипною формою логічного зв'язку частин міркування:

Відомо, що...;

Слід вказати на те, що...;

Необхідно підкреслити, що...

Можливі такі мовні формули, як:

Цієї ж позиції дотримуються...

Протилежну думку висловлює ...

Ці обставини дають нам підстави припускати, що...;

Усі це дозволяє висловити нам наступні припущення: ...

Готуючи науковий текст, доречно урізноманітнюємо палітру мовних засобів (слів, словосполучень, виразів), вибір яких залежить від смислових відношень між частинами сформульованої думки.

Мовні засоби

1. Для передачі мотивації актуальності теми і важливості дослідження скористаємося такими мовними кліше:

Важливого значення набуває питання...

Однією з актуальних проблем ... сьогодні варто назвати ...

Соціальне значення теми визначається...

Поміж проблем, пов'язаних із...,

Уважного ставлення дослідників останнім часом вимагає питання ...

У зв'язку з ... особливого значення набуває питання...

Проблема ... перебуває в центрі уваги... заслуговує на особливу увагу... ; .. посідає важливе місце...; є актуальною...; .. давно є на часі...; . є цілком на часі...; є

малорозробленою, ... дискусійною, ...недослідженою.... фрагментарно висвітлювалася в.... не була об'єктом спеціального вивчення... •

Важливо ... дослідити... ... описати (здійснити опис)

... узагальнити... ... вивчити... ... встановити... ... пояснити..... систематизувати... ... схарактеризувати (дати характеристику)..... класифікувати... ... визначити..... підсумувати..... проаналізувати..... з'ясувати... ... розробити... ... здійснити експеримент... ... простежити... ... виявити... ... експериментально перевірити...

2. Розгляд історії та сучасного стану розроблення проблеми в науковій літературі оформлюємо такими мовними формулами:

- Прийнято вважати, що...
- Загальновідомо, що...
- На думку (кого?)...
- Відповідно до концепції...
- Найвні підходи щодо цього питання можна класифікувати так...
- Дослідженням цієї проблеми займалися...
- Цих поглядів дотримується (дотримуються)...
- Гіпотезу (передбачення) про... висунув (розробив) ...
- Початок напрямку (тенденції) покладено...
- Нову концепцію (ідею, гіпотезу, теорію тощо) розроблено..

3. Виклад сутності дослідження у статті містить такі мовні кліше:

- Є підстави вважати...
- Умови та хід дослідження дозволяють висунути гіпотезу...
- Перевіримо запропоноване припущення...
- Однією з найважливіших особливостей (чого?) ... є ...
- Об'єкт дослідження характеризується такими особливостями:
- Зібраний матеріал підлягає структуруванню...
- Матеріали здійсненого обстеження дозволяють згрупувати (класифікувати, узагальнити, уточнити, конкретизувати)...
- За структурою можна виокремити...
- Нами зафіксовано (виявлено, з'ясовано, описано)...

4. Лексико-граматичні засоби впевненості:

- Є впевненість у тому, що; переконливою є позиція відомих учених...; безумовно, що...; не можна не зважати на те, що; доведено, що...; загальновідомо, що...
- Є очевидним, що...; немає сумнівів щодо (чого?)...
- У цьому зв'язку зрозуміло, що...
- Ці факти переконують у (чому?)...
- Автор переконливо доводить, що...
- Результати дослідження підтверджують справедливість (чого?)...
- Можна з упевненістю (певністю) сказати, що...
- Враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що..

5. Лексико-граматичні засоби критики (незгоди, спростування):

- Доцільно (доречно) викрити (зазначити) недоліки ...
- Не можна не заперечити...
- Не можна погодитися.
- Навряд чи можна погодитись.
- Автор, на наш погляд, помиляється стосовно...
- Є підстави дорікати в неточності, неуважності.
- Є серйозні розбіжності в поглядах на...
- Можна спростувати наведену думку.
- Автором ігноруються факти ...
- Автор припускається явних неточностей...

- Автор дотримується нетрадиційного погляду на...
- Автор припускається, на наш погляд, помилкових тверджень...
- Автором не висвітлено питання (чого?)...
- Авторська позиція суперечить (чому?)...
- Автором необґрунтовано стверджується, що...
- Автором поставлено нерозв'язуване завдання...
- Висновки не підтверджуються фактами...
- Не зрозуміло, що автор має на увазі, стверджуючи (що?)...
- Є дискусійним питання (про що?)...
- Сумнів викликають наведені статистичні дані: ...
- Низка сумнівів та зауважень виникає при ...

6. Лексико-граматичні засоби припущення:

- Припустімо, що...
- Допустімо, що...
- Можна висловити припущення...
- Є підстави висунути гіпотезу...
- Домовимось, що...
- Маємо припустити, що...
- Доречно проаналізувати ситуацію, припустивши, що...

7. Висновки, рекомендації, пропозиції оформимо такими мовними формулами:

- Отже, проведене дослідження (аналіз) підтверджує, що...
- Як підсумок зазначимо, що... .
- Відтак, можна стверджувати, що...
- Сформулюємо основні висновки та рекомендації...
- Описана методика проведення експерименту являє ...
- Підсумовуючи вище сказане, відзначимо, що...
- Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки:...

Цитати мають подаватися лише з першоджерел, а не із праць інших авторів. Лише коли першоджерело недоступне, можна скористатися цитатою, опублікованою в іншому виданні. У такому випадку перед бібліографічним джерелом вказується: «цитується за:» або «цит. за...».

Цитати з іншомовних джерел наводяться в тексті лише українською мовою. Виняток – цитати з неперекладених українською мовою літературних творів, або ж цитати іноземною мовою, які використовуються для порівняння семантичних характеристик.

Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий».

Приклад. *Безперечно, для наукової психології положення В. Райха мають важливе теоретичне значення, якщо звісно не абсолютизувати його провідну ідею щодо залежності емоційної рівноваги людини від так званого «сексуального звільнення».*

Якщо автор дослідження робить у цитаті певні виділення (курсив, жирний шрифт тощо), аби акцентувати увагу на певному понятті чи фразі, то слід в дужках зробити відповідне застереження, вказуючи власні ініціали. Тобто, після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім тире і

вказуються ініціали автора роботи, а застереження вміщується у круглій дужці. Наприклад, *(курсив наш. – А.Г.)*, *(виділено нами. – А.Г.)*.

Подібні позначення доречні при власному перекладі тексту з іншої мови, якщо такого перекладу не існує чи він не збігається із уже відомим *(переклад наш. – А. Г.)*. Доцільно подавати перекази текстів інших авторів, максимально точно дотримуючись їх викладу, не допускаючи викривлення думок.

Посилання на таблиці, розміщені в роботі, вказують її порядковим номером, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «Результати аналізу... подані в табл. 1.2». Посилання на ілюстрації вказують її порядковим номером, наприклад, «рис. 1.2». Посилання на формули вказують її порядковим номером в дужках, наприклад «... у формулі (2.1)».

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3».

Отже, загальні вимоги до цитування такі:

- кожна цитата супроводжується посиланням на джерело;
- текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться у тій граматичній формі, в якій поданий у джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання;
- при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і подавати відповідні посилання;
- якщо необхідно виявити ставлення автора до окремих думок із цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання.

2.6 Оформлення списку використаних джерел

Наведений у роботі список літератури свідчить про обсяг використаних автором джерел, про рівень вивчення стану досліджуваної проблеми і навичок роботи з науковими документами.

Бібліографічний опис використаних джерел (див. дод. Ж) складається відповідно до чинних стандартів із бібліотечної та видавничої справи (оформлюється за бібліографічним описом ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації... Загальні вимоги та правила складання»).

Джерела розміщуються в алфавітному порядку: спочатку вітчизняні, потім – зарубіжні (іншомовні). Обов'язковими є розставлення нерозривних пробілів.

2.7 Оформлення додатків

Нумерація аркушів із додатками продовжує загальну нумерацію сторінок основного тексту роботи. Обсяг додатків не входить до обов'язкового обсягу кваліфікаційної роботи. Додатки необхідно позначати за порядком посилань, позначаючи послідовно великими літерами

української абетки (за винятком Г, Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ї). За наявності одного додатка – **Додаток А**

ДОДАТКИ

(кожен додаток подається з наступної сторінки)

Таблиці та рисунки подаються за аналогією основної частини наукового дослідження, але нумерація починається спочатку (ціле натуральне число).

Додаток А

Таблиця 1

Рівень мотивації студентів (А. Реан, модифіковано автором)

Додаток Б

Таблиця 2

Діалогічність процесу засвоєння знань студентами у процесі вивчення дисципліни «Нормативні основи освіти»

Останніми вшиваються 2 файли для **відгуку** наукового керівника (див. дод. З) та **внутрішньої рецензії** (див. дод. К).

Вимоги до оформлення структурних частин кваліфікаційної роботи та зразки подано в Додатку Л.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аршава И. Ф. Учебно-методическое пособие по подготовке и оформлению курсовых и дипломных работ / И. Ф. Аршава, А. А. Филиппчева. – Днепропетровск : ДНУ, 2004. – 50 с.
2. Ашерев А. Т. Подготовка диссертаций. Экспресс-анализ качества / А. Т. Ашерев. – Харьков : Кортес. – 2001, 2008. – 53 с.
3. Вольшкин В. И. Методология и методика психолого-педагогического исследования / В. И. Вольшкин. – С.-Пб. : СПбУ,

2007. – 152 с.

4. Дипломные работы по психологии в педагогическом вузе : метод. пособие / сост.: В. А. Чернобровкина, В. Н. Чернобровкин. – Славянск : СГПИ, 1997. – 19 с.

5. Краевский В. В. Методология педагогики: новый этап : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед.] / В. В. Краевский, Е. В. Бережнова. – М. : Академия, 2006. – 400 с.

6. Липский И. А. Социальная педагогика. Диссертационные исследования / И. А. Липский. – М. : Ин-т семьи и воспитания РАО, 2008. – 158 с.

7. Максименко С. Д. Экспериментальна психологія / С. Д. Максименко, Е. Л. Носенко. – К. : Центр учеб. лит-ры, 2008. – 296 с.

8. Методичні рекомендації до написання та оформлення дипломних робіт за спеціальністю «Психологія» ; уклад. : Н. В. Грисенко, О. О. Байєр, Е. Л. Носенко, Д. С. Волков, І. Ф. Аршава, І. Г. Батраченко, Є. Т. Коробов. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2012. – 102 с.

9. Музика О. Л. Курсові роботи з психології : [навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів]. – К. : Освіта України, 2009. – 104 с.

10. Образцов П. И. Методы и методология психолого-педагогического исследования / П. И. Образцов – С.-Пб. : Питер, 2004. – 272 с.

11. Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАК України. – 2011. – № 9–10. – С. 9–17.

12. Семенов О. Культура наукової української мови ; за ред. Л. І. Мацько : навч. посіб. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 224 с.

13. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня: методичні поради ; авт.-упор.: Л. А. Пономаренко. – К. : Толока, 2005. – 80 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Форма титульного аркушу кваліфікаційної роботи бакалавра

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
Факультет інформаційних технологій
Кафедра інженерної педагогіки та мовної підготовки

ПЕТРОВА Олена Сергіївна

Кваліфікаційна робота бакалавра

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ВЛАСТИВОСТЕЙ УВАГИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОПЕРАТОРІВ КОМП'ЮТЕРНОГО НАБОРУ

за напрямом підготовки 6.010104 «Професійна освіта. Комп'ютерні технології»

Науковий керівник:

кандидат

психологічних

(педагогічних)

наук, доцент

Допущено до захисту

«__»_____ 20__ р.

Робота захищена

«__»_____ 20__ р.

Завкафедри ІПМП _____

З оцінкою _____

Голова ЕК _____

КРИВИЙ РІГ – 2018

Додаток Б

**Форма завдання на кваліфікаційну роботу
бакалавра**

_____ (назва закладу вищої освіти)

Факультет _____

Кафедра _____

Спеціальність _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедрою _____

« ____ » _____ 20__ р.

**ЗАВДАННЯ
СТУДЕНТОВІ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА**

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____

затверджена наказом по університету від « ____ » _____ 20__ р. № ____

2. Термін складання студентом завершеної роботи _____

3. Вихідні дані до роботи _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити)

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультації з роботи із зазначенням відповідних розділів

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

Керівник _____
(підпис)

Завдання прийняв до виконання _____
(підпис)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка

Студент _____
(підпис)

Керівник роботи _____

(підпис)

ДВНЗ «Криворізький національний університет»
(назва ЗВО)

Факультет інформаційних технологій
ШМП

кафедра

Напрямок підготовки 6.010104 Професійна освіта. Комп'ютерні технології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедрою _____

« ____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
СТУДЕНТОВІ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

Вольних Наталія Андріївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Методика використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору (на матеріалі вивчення розділу «Текстовий редактор «Microsoft Office Word»)»

затверджена наказом по університету від «__» __ 2018 р. № __

2. Термін складання студентом завершеної роботи 14 червня 2018 року

3. Вихідні дані до роботи наявні розроблені та презентовані у контексті досліджуваної проблематики під час проходження педагогічної практики (Нікопольський професійний ліцей № 42) плани-конспекти уроків з інформатики.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити)

I. Дослідити теоретичні аспекти використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніми операторами комп'ютерного набору у процесі вивчення інформатики в ПТНЗ.

II. Охарактеризувати нетрадиційні форми організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору в навчальному процесі ПТНЗ.

III. Визначити та обґрунтувати педагогічні умови методики ефективного використання нетрадиційних форм організації навчання учнів ПТНЗ у процесі вивчення інформатики.

IV. Провести емпіричне дослідження ефективності використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніми операторами комп'ютерного набору у процесі вивчення інформатики в ПТНЗ.

V. Розробити план-конспект уроку та методичні рекомендації щодо методики використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніми операторами

комп'ютерного набору у процесі вивчення інформатики в ПТНЗ у процесі вивчення інформатики.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Креслення відсутні.

6. Консультації з роботи із зазначенням відповідних розділів

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	Хоцкіна С. М.	15.11.16	11.01.17
Розділ 2	Хоцкіна С. М.	11.01.17	18.02.17
Розділ 3	Хоцкіна С. М.	18.02.17	29.04.17
Висновки	Хоцкіна С. М.	29.04.17	19.05.17

VI. Дата видачі завдання 25 жовтня 2016 року

Керівник Хоцкіна С. М.

(підпис)

Завдання прийняла до виконання

Хоцкіна С. М.

(підпис)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення категоріального апарату.	15.11.16.	Викон.
2.	Вивчення стану розробленості проблеми використання нетрадиційних форм організації навчання	8.12.16.	Викон.
3.	Характеристика нетрадиційних форм організації навчання	10.12.16.	Викон.
4.	Визначення та теоретичне обґрунтування педагогічних умов використання нетрадиційних форм організації навчання	17.12.16.	Викон.
5.	Визначення критеріїв оцінювання ефективності методики використання нетрадиційних форм організації навчання учнів ПТНЗ	11.01.17.	Викон.
6.	Аналіз результатів емпіричного дослідження	27.01.17.	Викон.
7.	Розроблення методичних рекомендацій щодо використання нетрадиційних форм організації навчання учнів ПТНЗ	18.02.17.	Викон.
8.	Корегування планів-конспектів занять з інформатики.	23.03.17.	Викон.
9.	Формулювання та інтерпретація висновків.	29.04.17.	Викон.
10.	Оформлення використаних джерел кваліфікаційної роботи.	5.05.17.	Викон.

11.	Оформлення додатків, узгодження технічних аспектів оформлення дипломної роботи.	19.05.17.	Викон.
-----	---	-----------	--------

Студент _____
(підпис)

Керівник роботи _____
(підпис)

Додаток В
Зразок оформлення змісту бакалаврської роботи

ЗМІСТ

ВСТУП	4
<u>РОЗДІЛ 1</u>	<u>ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ</u>
<u>НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПТНЗ</u>	
<u>1.1 Стан використання нетрадиційних форм організації навчання учнів ПТНЗ у педагогічній теорії та практиці</u>	10
<u>1.2 Характеристика нетрадиційних форм організації навчання</u>	18
<u>1.3 Педагогічні умови використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору</u>	27
<u>Висновки до першого розділу</u>	36
<u>РОЗДІЛ 2</u>	<u>ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ</u>
<u>ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ</u>	
<u>МАЙБУТНІХ ОПЕРАТОРІВ КОМП'ЮТЕРНОГО НАБОРУ</u>	
<u>2.1 Критерії оцінювання ефективності використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору</u>	39
<u>2.2 Аналіз результатів дослідження</u>	54
<u>Висновки до другого розділу</u>	65
<u>РОЗДІЛ 3</u>	<u>МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ</u>
<u>НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ</u>	
<u>ОПЕРАТОРІВ КОМП'ЮТЕРНОГО НАБОРУ</u>	
<u>3.1 Методичні рекомендації щодо використання нетрадиційних форм організації навчання учнів ПТНЗ у процесі вивчення інформатики</u>	...68
<u>3.2 Методична розробка плану-конспекту уроку з теми: «Текстовий редактор Microsoft Office Word»</u>	77

<u>Висновки до третього розділу</u>	83
<u>ВИСНОВКИ</u>	84
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</u>	87
<u>ДОДАТКИ</u>	94

Додаток Д

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗВО – заклад вищої освіти.

ДПТНЗ – державний професійно-технічний навчальний заклад.

ДОС – державні освітні стандарти.

ДСПТО – Державний стандарт професійно-технічної освіти.

ЕГ – експериментальна група.

КГ – контрольна група.

ОКХ – освітньо-кваліфікаційна характеристика.

ОПП – освітньо-професійна програма.

Додаток Е

ВСТУП

Національне відродження України, інтеграція до світового товариства вимагає створення нової системи освіти, спрямованої на формування високоосвіченої, висококультурної та конкурентоспроможної особистості. Становлення такої особистості є основним завданням сучасного професійного навчання.

Освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України; є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства.

Освіта є стратегічним ресурсом покращання добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. В Україні повинні забезпечуватися прискорений, випереджальний інноваційний розвиток освіти, а також створюватися умови для розвитку, самоствердження та самореалізації особистості протягом життя [45].

Відповідно до Закону України «Про освіту» метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями. Освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями і народами [21].

Складовою системи освіти України є професійно-технічна освіта, яка ґрунтується на основі Конституції України і керується Законом України «Про освіту», Законом України «Про професійно-технічну освіту» та іншими нормативно-правовими актами (Закон України «Про професійно-технічну освіту» (ст. 1) [14].

З часу незалежності України прийнято низку таких нормативно-правових документів, що мали важливе значення для розвитку професійно-технічної освіти:

1. Указ «Про основні напрями реформування професійно-технічної освіти в Україні» (1996 р.).
2. Закон «Про професійно-технічну освіту» (1998 р.).
3. Постанова «Про стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні» (2003 р.).
4. Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань професійно-технічної освіти» (2004 р.).

5. Акт «Про затвердження порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів» (2010 р.) [15].

Закон «Про професійно-технічну освіту» визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи професійно-технічної освіти, створення умов для професійної самореалізації особистості та забезпечення потреб суспільства і держави у кваліфікованих робітниках [2]. Відповідно до Закону України «Про професійно-технічну освіту» основною формою організації навчання є урок. Проте, у 80-х роках ХХ ст. у зв'язку зі зниженням інтересу учнів ПТНЗ до навчально-виробничого процесу почали виникати та використовуватися нетрадиційні форми організації навчання.

Проблему нестандартних форм навчання досліджували А. Бородай, О. Дорошенко, С. Кульневич, Т. Лакоценіна, Ю. Мальований, Н. Мойсеюк, С. Ніколаєва, Л. Опеньок, Н. Островерхова, І. Підласий, Т. Сидоренко, О. Тернопольський, В. Чайка, І. Чередов та ін. Нетрадиційні форми навчання розглядалися лише як аспект наявних форм (Ю. Мальований та Н. Мойсеюк). Відповідно, Н. Островерхова, Т. Сидоренко, І. Чередов зосереджували увагу саме на нетрадиційних формах організації навчання, вивчали їх особливості та місце у сучасному педагогічному процесі [7].

На сьогодні однозначного визначення поняття «нестандартна форма організації навчання» немає. Так, наприклад, О. Антипова, В. Паламарчук, Д. Румянцева, вважають, що зміст нестандартного уроку полягає у такому структуруванні змісту і форм, яке викликало б інтерес учнів і сприяло їхньому оптимальному розвитку і вихованню [4]. У свою чергу, О. Митник та В. Шпак наголошують, що нетрадиційний урок народжується завдяки нетрадиційній педагогічній теорії, вдумливому самоаналізі діяльності педагога, передбаченню тих процесів, які відбуваються на уроці, а найголовніше – завдяки відсутності штампів у педагогічній технології [33].

Відомий педагог І. Підласий переконував, що нестандартний урок – це імпровізоване навчальне заняття, яке має нетрадиційну (невстановлену) структуру, а структура уроку прямо залежить від типу уроку, бо структура уроку – це сукупність, послідовність і зв'язок елементів (етапів). Якщо нестандартний урок не матиме певної структури, то навчальний процес буде стихійним. Водночас структура повинна бути гнучкою, динамічною, яка відповідає меті, змісту уроку, віку і рівню розвитку учнів, методам і прийомам роботи [43, с. 192].

Аналізуючи педагогічну літературу, ми дійшли висновку, що загальноприйнятої класифікації нетрадиційних форм організації навчання не існує. Проте, думки більшості педагогів сходяться на тому, що нетрадиційні уроки спрямовані на активізацію навчально-пізнавальної діяльності учнів, пробудження творчих сил, розвиток творчого мислення, формування мотивації навчально-пізнавальної та майбутньої професійної діяльності. Нестандартні уроки дозволяють урізноманітнювати форми й методи роботи, позбавлятися шаблонів, створюють умови для виховання творчих здібностей

учнів, дають змогу враховувати специфіку певного матеріалу та індивідуальні особливості кожного учня.

Зважаючи на актуальність зазначеної проблеми, ми обрали *тему дослідження*: «МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ОПЕРАТОРІВ КОМП'ЮТЕРНОГО НАБОРУ».

Об'єкт дослідження: використання нетрадиційних форм організації навчання учнів ПТНЗ.

Предмет дослідження: педагогічні умови використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору.

Мета дослідження: визначити та обґрунтувати педагогічні умови використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору.

Враховуючи об'єкт, предмет та мету дослідження, нами сформульована *гіпотеза*, яка полягала у тому, що використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору буде здійснюватися більш успішно за умов:

- урахування індивідуальних особливостей учнів;
- поєднання традиційних і нетрадиційних форм організації теоретичного і виробничого навчання;
- розвитку методичної компетентності педагога професійного навчання.

Для досягнення мети дослідження передбачено реалізацію таких *завдань*:

1. Дослідити теоретичні аспекти використання нетрадиційних форм організації навчання учнів ПТНЗ.
2. Охарактеризувати нетрадиційні форми організації навчання.
3. Визначити та обґрунтувати педагогічні умови використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору.
4. Провести емпіричне дослідження ефективності використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору.
5. Розробити план-конспект уроку та методичні рекомендації щодо методики використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору.

Теоретичне значення дослідження полягає у визначенні та обґрунтуванні педагогічних умов ефективного використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору.

Практичне значення дослідження: проведення емпіричного дослідження ефективності використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору та розробка методичних рекомендацій щодо використання майбутніх операторів комп'ютерного набору ПТНЗ у процесі вивчення інформатики.

Методи дослідження: теоретичні – вивчення й аналіз філософської, психологічної, педагогічної, навчально-методичної літератури, що дало змогу уточнити сутність поняття «нетрадиційні форми організації навчання»; синтез, порівняння, конкретизація, систематизація й узагальнення теоретичних та емпіричних даних, *емпіричні*: педагогічний моніторинг (спостереження, анкетування, бесіди, відвідування занять); педагогічний експеримент на етапі констатувального експерименту.

База дослідження: Нікопольський професійний ліцей.

Структура дослідження: науково-дослідна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків; ілюстрована 8 рисунками; вміщує 14 таблиць та сім додатків.

Додаток Ж

Приклади оформлення бібліографічного опису списку використаних джерел

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. / Волкова Н. П. – К. : Академвидав. – 2004. – 352 с.
2. Гончаренко С. Методологічні особливості наукових поглядів на педагогічний процес / С. Гончаренко, В. Кушнір, Г. Кушнір // Шлях освіти. – 2008. – № 4. – С. 2–10.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – С. 243.
4. Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010–2020) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : te.zavantag.com/docs/1225/index-13230.html
5. Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010–2020) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : te.zavantag.com/docs/1225/index-13230.html
6. Луцик І. Г. Дидактичні умови інтерактивного навчання предметів соціально-гуманітарного циклу в педагогічних коледжах : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.09 / Ірина Геннадіївна Луцик. – Волинський націон. ун-т ім. Л. Українки. – Луцьк, 2010. – 247 с.
7. Луцик І. Г. Дидактичні умови інтерактивного навчання предметів соціально-гуманітарного циклу в педагогічних коледжах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / І. Г. Луцик. – Луцьк, 2010. – 247 с.
8. Освітні технології : [навч.-метод. посіб.] / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська ; за заг. ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.

9. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.; за ред. З. Н. Курлянд. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
10. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : [монографія / С. О. Сисоєва, А. М. Алексюк, П. М. Воловик, О. І. Кульчицька та ін.] ; за ред. С. О. Сисоєвої. – К. : ВІПОЛ, 2001. – 502 с.
11. Перспективні освітні технології : наук-метод. посіб. ; за ред. Г. С. Сазоненко. – К. : Гопак, 2000. – 560 с.
12. Пехота О. М. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / Пехота О. М. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
13. Підготовка майбутнього викладача до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / [О. М. Пехота, В. Д. Будаєв, А. М. Огарева та ін.] , за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. – К. : Вид-во АСК., 2003. – 240 с.
14. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / Підласий І. П. – К. : Дім Слово, 2004. – С. 110–112.
15. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / Рубинштейн С. Л. – СПб. : Питер, 2010. – 713 с.
16. Сисоєва С. О. Теоретичні і методичні основи підготовки вчителя до формування творчої особистості учня : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Сисоєва Світлана Олександрівна ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 1997. – 428 с.
17. Сисоєва С. О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти / С. О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта : проблеми, пошуки, перспективи. – К., 2000. – С. 319–363.
18. Chomsky N. Aspects of the theory of syntax / N. Chomsky. – Cambridge : M. A. : M.I.T. Press, 1995. – 197 p.

Додаток 3

ВІДГУК на кваліфікаційну роботу

Студента(ки) групи ПН-13 Вольних Наталії Андріївни

Тема кваліфікаційної роботи «Методика використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору».

Обсяг пояснювальної записки і графічної частини:

Записка 78 стор.

таблиць 14

рисуноків 8

листів графічної

частини _____

стенди, макети, натуральні зразки _____

Переваги кваліфікаційної роботи у кваліфікаційній роботі розкрито сутність поняття «нетрадиційні форми організації навчання» (НФОН) із позиції критичного аналізу наявних наукових позицій; уточнено стан застосування нестандартних форм організації навчання у навчальному процесі підготовки майбутніх операторів комп'ютерного набору, охарактеризовано НФОН майбутніх операторів комп'ютерного набору на уроках інформатики та визначено основні психолого-педагогічні умови методики використання нетрадиційних форм організації навчання на уроках інформатики. Методично вмотивовано здійснено вибір діагностувальних методик. Обґрунтовано розкрито специфіку педагогічного експерименту, на основі чого зроблено висновок про підтвердження висунутої гіпотези науково-дослідної роботи.

Недоліки і рекомендації кваліфікаційної роботи: у подальшій науковій роботі рекомендовано деталізувати сутність понять «критерії», «рівні», «показники» із позиції системного аналізу дослідження проблеми.

Можливості використання кваліфікаційної роботи кваліфікаційна робота може використовуватися педагогами професійного навчання з метою формування методичної компетентності.

Оцінка кваліфікаційної роботи:

«відмінно»

Керівник:

к.пед.н., доц. каф. ІПМП

_____ (підпис)

С. М. Хоцкіна

Додаток К

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу
студентки IV курсу гр. ПН-13
факультету інформаційних технологій
ДВНЗ «Криворізький національний університет»,
Вольних Наталії Андріївни

Тема кваліфікаційної роботи: «Методика використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору».

Переваги кваліфікаційної роботи:

У кваліфікаційній роботі розкрито сутність поняття «нетрадиційні форми організації навчання», стан використання нестандартних форм організації навчання, охарактеризовано нетрадиційні форми організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору на уроках інформатики та визначено основні педагогічні умови методики використання нетрадиційних форм організації навчання у навчальному процесі ПТНЗ.

Недоліки і рекомендації до кваліфікаційної роботи:

У подальшій науково-дослідній діяльності рекомендовано розробити методичні рекомендації з урахуванням специфіки використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору з акцентом на аспектах творчої суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників навчально-пізнавального процесу під час вивчення інформатики у ПТНЗ.

Практична значущість:

Проведено емпіричне дослідження з метою визначення рівня розвиненості пізнавальної активності, мотивації до навчання, творчості та креативності майбутніх операторів комп'ютерного набору. Згідно з результатами дослідження розроблено методичні рекомендації з використання нетрадиційних форм організації навчання відповідно до виокремлених психолого-педагогічних умов.

Рекомендована оцінка – «відмінно».

к.пед.н., доц. каф. ПМП

_____ Т.С. Сулима
(підпис)

Додаток Л

Вимоги до оформлення структурних частин кваліфікаційної роботи

Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи треба починати з нової сторінки (окрім підрозділів).

Друкуються заголовки структурних частин великими літерами по центру, шрифт жирний. Крапка в кінці заголовка не ставиться. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) жирним шрифтом з абзацного відступу.

Перед кожним розділом подається рамка із заповненими позиціями. Далі – із наступної сторінки – назва розділу та підрозділу (за поданим нижче зразком).

Відстань між заголовком розділу та текстом – подвійний полуторний інтервал. Заголовки підрозділів друкуються малими літерами з абзацного відступу жирним шрифтом. Крапка в кінці заголовка не ставиться. Інтервал між назвою підрозділу та текстом – подвійний полуторний.

Рамка до Розділу 1

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПТНЗ

		<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>	<i>Методика використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору</i>					
<i>Розробник</i>	<i>Вольних Н. А.</i>			<i>Теоретичні основи використання нетрадиційних форм</i>	<i>Літера</i>	<i>Аркуш</i>	<i>Аркушів</i>		
<i>Керівник</i>	<i>Хоцькіна С. М.</i>								

				<i>організації навчання учнів ПТНЗ</i>	<i>ДВНЗ «Криворізький національний університет» гр. ПН-13</i>

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПТНЗ

1.1 Стан використання нетрадиційних форм організації навчання учнів ПТНЗ у педагогічній теорії та практиці

Текст підрозділу

1.2 Характеристика нетрадиційних форм організації навчання

Текст підрозділу

1.3 Педагогічні умови використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору

Текст підрозділу

Висновки до першого розділу (з наступної сторінки)

Рамка до Розділу 2

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ОПЕРАТОРІВ КОМП'ЮТЕРНОГО НАБОРУ

				<i>Методика використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору</i>			
		<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>				
<i>Розроб-ник</i>	<i>Вольних Н. А.</i>			<i>Емпіричне дослідження ефективності використання нетрадиційних форм організації майбутніх операторів комп'ютерного набору</i>	<i>Літе-ра</i>	<i>Аркуш</i>	<i>Аркушів</i>
<i>Керівник</i>	<i>Хоцькіна С. М</i>				<i>ДВНЗ «Криворізький національний університет» гр. ПН-13</i>		

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ОПЕРАТОРІВ КОМП'ЮТЕРНОГО НАБОРУ

2.1 Критерії оцінювання ефективності використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору

Текст підрозділу

2.2 Аналіз результатів дослідження

Текст підрозділу

Висновки до другого розділу (з наступної сторінки)

Рамка до Розділу 3

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ОПЕРАТОРІВ КОМП'ЮТЕРНОГО НАБОРУ

		Підпис	Дата	Методика використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору			
Розробник	Вольних Н. А.			Методичні основи використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору	Літера	Аркуш	Аркушів
Керівник	Хоцькіна С. М.						
				ДВНЗ «Криворізький національний університет» гр. ПН-13			

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ОПЕРАТОРІВ КОМП'ЮТЕРНОГО НАБОРУ

3.1 Методичні рекомендації щодо використання нетрадиційних форм організації навчання майбутніх операторів комп'ютерного набору

Текст підрозділу

3.2 Методична розробка плану-конспекту уроку з теми: «Текстовий редактор Microsoft Office Word»

Текст підрозділу

Висновки до третього розділу (з наступної сторінки)

Навчальне видання

Методичні вказівки до виконання кваліфікаційної роботи для студентів четвертого курсу денної та заочної форм навчання напряму підготовки 6.010104 «Професійна освіта (за профілем)», спеціальності 015 «Професійна освіта. Комп'ютерні технології», 015 «Професійна освіта. Електротехніка та електромеханіка» галузі знань 01 «Освіта»

Укладачі: Тарасова О. В., кандидат психологічних наук, доцент; завкафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки;
Сулима Т. С., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки;
Хоцкіна С. М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки.

Реєстраційний номер № _____

Підписано до друку _____ 2018 р.

Формат А 5

Обсяг...50 стор.

Тираж 20 примірн.

Видавничий центр ДВНЗ «КНУ»,

вул. В. Матусевича, 11,
м. Кривий Ріг